Ekspanzivne trajnice - za posebne namene

Oznaka ali poimenovanje tega posebnega tipa trajnic morda ni čisto vsakomur jasna na prvo žogo, a zelo natančno opredeljuje eno izmed lastnosti, ki jo moramo vedno imeti pred očmi, ko se odločamo o tem, ali bomo določeno trajnico posadili, ali se ji bomo raje odpovedali. Ekspanzivnost namreč pomeni težko obvladljivo razširjanje, torej močno razraščanje. A v določenih situacijah je prav ta lastnost tista, ki naredi določeno trajnico posebno dragoceno za rešitev nekega našega problema.

V vrtnih centrih ponujajo marsikatero trajnico s pomanjkljivimi označbami. Velikokrat še ime ni navedeno, ni navedeno natančno ali je celo napačno. Nikakor ni možno pričakovati, da bodo prodajalci natančno poznali lastnosti posameznih vrst in sort. Žal tudi ogromna večina šolanih vrtnarjev in načrtovalcev vrtov trajnice le slabo pozna. Tako tudi v nekaterih spletnih trgovinah naletimo na predloge druženja v resnici nezdružljivih trajnic. Recimo vključevanje malega zimzelena v mešano vrtno gredo. A treba je vedeti, da je področje trajnic zaradi ogromnega števila vrst in sort ter velikanskih razlik med njimi, res težko obvladljivo. Zato ga tudi sicer v svetu, in ne samo pri nas, obvladujejo le specialisti, ki so se tej skupini rastlin posebej posvetili in se stalno trudijo svoje znanje dopolnjevati in poglabljati.

Mali zimzelen ali vinka (Vinca minor) je zelena tudi pozimi. Oblikuje gosto preprogo, po kateri lahko tudi hodimo. Prenaša tako sonce kot senco. Ker se njene pritlike sproti ukoreninjajo, je odlična pokrovnica. A ni priimerna za sajenje med druge trajnice.

Lepa zimzelena trajnica (Euphorbia amygdaloides 'Robbiae') s svetlečim listjem se sprevrže v nočno moro, če je nismo posadili v prostor, kjer kraljuje sama in ima dovolj prostora.

Poznavanje trajnic

Običajnega kupca in tudi običajnega vrtnarja najprej zanima barva cvetja, višina in čas cvetenja. Nekoliko boljši poznavalec trajnic že ve tudi kakšna je barva in struktura listja, habitus in zimzelenost ali nezimzelenost posamezne vrste ali sorte trajnic. Tudi zahteve rastišča so za nekoliko boljšega poznavalca zelo pomembne. Sem sodijo zahteve po osvetlitvi (polno sonce, polsenca ali senca), po prehranjenosti tal (skromna, bogata), po vlažnosti tal (sušna, normalna, močvirska), po globini tal (plitva, globoka), po pH vrednosti tal (alkalna, normalna, kisla).

Poznavanje načina in hitrosti razraščanja posameznih trajnic pa je že področje, ki ga večina ljubiteljskih in celo poklicnih vrtnarjev vse preveč zanemarja. Zato velikokrat prihaja do problemov zaradi premočnega in neobvladljivega razraščanja določene trajnice, kupljene na pamet in nepravilno posajene v mešano gredo. Prav te ekspanzivne rastline pa so dragocene, če to njihovo lastnost upoštevamo in jih pravilno uporabimo.

Trajnice GOLOB-KLANČIČ

V Sloveniji vzgojene sadike trpežnih trajnic.

Vitovlje 18,
5261 Šempas
05 307 88 10
trajnice@trajnice.com
www.trajnice.com

Gojimo več kot 1200 vrst in sort.

V združbo v različnih časih cvetočih trajnic je oblikovalec grede za kontrast vključil tudi sivolistni ludovikov pelin (Artemisia ludoviciana), ki res odlično opravlja svojo estetsko funkcijo. Tale nasad je star dve leti, a v nekaj letih bo ta pelin pokazal svojo naravo in se razširil do te mere, da bo preraščal in ogrožal vse sosede.

Poglejmo nekaj tipičnih primerov

Rdeča imperata (Imperata cylindrica 'Red Baron') je postala zelo popularna, ker jo reklamne slike prikazujejo kot travo z izrazito rdečim listjem. A v resnici je njeno listje od pomladi do jeseni zeleno in le deloma obarvano rjavo rdeče. V živo rdečo barvo ga obarvajo mrzle jesenske noči in to barvo zadrži toliko časa, dokler v zimskem mrazu ne porjavi. Vso zimo je torej rjava. A ta trava je v resnici močvirska in zelo dobro uspeva v plitvi vodi ob robovih stoječih voda ali v zamočvirjenih in glinastih tleh Tam se tudi močno razrašča in osvaja okoliški teren. V normalnih tleh običajne vrtne grede, kjer ni suše, se sicer razrašča počasneje in še zdaleč ni tako bujna, kot ob vodi, a ko se dodobra vraste, so njene korenine nekaj podobno 'plevelnega' kot naša domača pirnica in se je le stežka znebimo. V sušnih pogojih torej slabo raste, v normalnih tleh precej bolje, v močvirskih tleh pa prav zaživi in kmalu preprede tla, ki so ji na razpolago. Zaradi te svoje lastnosti zelo dobro veže obrežna tla in tako preprečuje erozijo (odnašanje bregov). Tu tudi ne bo nobene škode, če se njena rast preplete z drugimi obrežnimi rastlinami. Skupaj bodo ustvarile gosto in pisano združbo.

Med travami je izjemno trdoživa in prilagodljiva na različna rastišča in hkrati lepo pisana, a zelo ekspanzivna tudi **čužka** (Phalaris arundinacea 'Picta'), ki jo včasih najdemo na zapuščenih starih pokopališčih. V novejšem času pa jo v krajinarstvu uporabljamo za utrjevanje strmih brežin, kot tudi za utrjevanje vodnih obrežij, saj prenaša tako sušo, kot zamočvirjenost.

Ali pa **pisanolistna hutujnija** (Houttuynia cordata 'Chameleon'), ki jo občasno najdemo v prodaji v vrtnih centrih ob drugih trajnicah. Ker ima lepo pisano listje, pade v oči in premami neukega kupca. Ko pa je enkrat posajena v dobro vrtno prst se razraste in z globokimi koreninskimi izrastki neobvladljivo razširi tako, da preraste vso soseščino. Čisto dobro se počuti v vsaki dovolj vlažni vrtni prsti, kot tudi v plitvi vodi ali močvirju.

Znana slovenska vrtnarija, specializirana za trajnice, je pred leti predstavljala enega izmed **mlečkov** (Euphorbia amygdaloides 'Robbiae') kot vsestransko uporabno novost, a pozabila poudariti njeno ekspanzivnost. To je sicer res izjemno lepa, zimzelena trajnica s svetlečim listjem, visoka kakih 50 ali celo več cm. Odlično uspeva tako na soncu, kot v senci. V mladosti je nekoliko počasnejše rasti, a ko se dodobra vraste, se hitro širi v okolico in iz vsake koreninice, ki ostane v zemlji, se razvije nova rastlina. Zaradi svoje ekspanzivnosti je ta rastlina zelo dragocena kot podrast na večjih površinah pod drevjem, kjer je zaradi svoje goste rasti in zimzelenosti konkurenčna vsakršnim plevelom in je zato odlična pokrovnica. Nikakor pa ne sodi v vrtno gredo med druge trajnice.

Veliko je še drugih **pokrovnic**, ki se s svojimi nadzemnimi ali podzemnimi pritlikami širijo v okolje in jih zato ni priporočljivo družiti z drugimi manj ekspanzivnimi. Nekoč sem videla skalnjak, v katerem je bil med drugimi trajnicami posajen tudi **veliki zimzelen** (Vinca major), ki je v nekaj letih izrinil čisto vse in pokril ves skalnjak tako, da še kamenja ni bilo več videti. Tudi ta rastlina se v vrtni arhitekturi uporablja kot podrast pod drevjem na večjih površinah, saj požene dolge nadzemne pritlike, ki se ob vsakem stiku z zemljo ukoreninjajo in tako hitro osvajajo nove površine. Le nekoliko manj hitro se širijo tudi vse sorte **malega zimzelena** (Vinca minor), katerega osnovno vrsto srečujemo po naših gozdovih in veljajo vse za dobre pokrivače golih tal, tako v senci, kot tudi na soncu.

Veliko je zelo ekspanzivnih tudi med **obrežnimi trajnicami**. Ta njihova lastnost jih naredi za odlične borce proti eroziji vodnih bregov. Takšni so nekateri **šaši** (Carex riparia, Carex nigra), **ostrice** (Cyperus longus), **ločja** (Juncus efusus, Juncus inflexus), **trst** (Phragmites australis), **bički** (Scirpus lacustris) in drugi. Vse te in podobne trajnice se med seboj prepletejo in naredijo goščavo, ki je posebno dragocena tudi v rastlinskih čistilnih napravah. Nikakor pa ne sodijo v male vrtne vodne motive, razen, če jih posadimo v posode in potem njihovo razrast sproti nadzorujemo. V male vrtne vodne motive pač sodijo vodne in močvirske trajnice, ki so majn agresivne.

Med **dišavnicami in zdravilnimi rastlinami** je zelo ekspanziven **ludovikov pelin** (Artemisia ludoviciana), ki se razrašča s podzemnimi pritlikami. **Indijski krompir** (Apios americana ali Apios .tuberosa) je gomoljna plezalka, ki razvije več metrov dolga zelnata stebla, ki se ob stiku z zemljo ukoreninjajo in širijo naprej. Tako v kratkem času prekrije večje površine, če ga ne nadzorujemo.

Agresivne in ekspanzivne trajnice so uporabne v vrtni in krajinski arhitekturi na posebne načine in v posebnih situacijah. Zelo pozorno pa moramo ločiti agresivne in ekspanzivne od invazivnih trajnic. Med agresivnimi in ekspanzivnimi je tudi veliko slovenskih domačih (ali avtohtonih) vrst, ki jih srečujemo na določenih rastiščih tudi v naravi. Invazivne pa so tiste tujerodne rastline, ki so sposobne nenadzorovano širiti se v naravo in ogrožati naše domače rastlinstvo in naše okolje. Zato invazivne rastline dosledno preganjamo in se trudimo obstoječe krotiti in novih ne vnašati.

JOŽICA GOLOB-KLANČIČ
univ. dipl .ing. hortikulture
in krajinske arhitekture
fotografije:
Mojca Rehar Klančič
univ.dipl.ing. agronomije
www.trajnice.com